

Statistikanõukogu 2025. aasta aruanne

1. Kokkuvõte

2025. aastal keskendus statistikanõukogu (edaspidi *nõukogu*) riikliku statistika programmi koostamisele ja kvaliteedile, andmeajagamisteenuse arendamisele ning makromajanduslike näitajate meetoodika arendusele. Seejuures sai nõukogu ülevaate nii Statistikaameti kui ka Eesti Panga tegevuskavast, arendustest ja väljakutsetest.

Statistikaameti 2026.–2030. aasta statistikatööde programmi puhul rõhutas nõukogu kvaliteedi ja kasutajast lähtuva väljundi olulisust, tarbetute näitajate vähendamist, meetoodikate ajakohastamist ning halduskoormuse järjepidevat vähendamist uute andmeallikate ja tehnoloogiate abil.

Andmehaldus kujunes 2025. aastal keskseks teemaks. Nõukogu juhtis tähelepanu rahastuse ebastabiilsusele, õiguslikele piirangutele ja vastutuse killustatusele ning rõhutas vajadust selgema juhtimise, püsirahastuse ja süsteemsete seoste järele andmehalduse, meetoodika ja kvaliteedijuhtimise vahel, et toetada nii statistika kvaliteeti kui ka halduskoormuse edasist vähendamist. Nõukogu peab oluliseks, et Statistikaameti 2026. aasta fookuses on kvaliteedisüsteemi uuendamine, ning soovib edaspidi avaldada arvamust nii põhinäitajate valiku kui ka võimalike kvaliteedikriteeriumide kohta.

Teine oluline teema oli meetoodikamuudatused, eelkõige tarbijahinnaindeksi (THI) meetoodika kaasajastamine, kuid ka riigirahandusega seotud küsimused (sh aruandlus Eurostatile). Seejuures rõhutas nõukogu riigirahanduse meetoodilise selguse ja läbipaistva teavitamise tähtsust.

Kokkuvõttes tõi nõukogu aasta jooksul esile **andmekvaliteedi olulisust**, vajadust **süsteemse kvaliteedijuhtimise** järele (sh põhinäitajad), rahastusriskide mõju statistika **jätkusuutlikkusele** ning statistikavaldkonna asutuste ja poliitikakujundajate vahelise koostöö tugevdamise vajalikkust.

2. Statistikasüsteem

2.1. Statistikaameti tehtav riiklik statistika

Statistikanõukogu andis hinnangu Statistikaameti 2026.–2030. aasta statistikatööde programmile, leides, et selle ülesehitus ja muudatused on kooskõlas varasemate soovitustega. Programmi fookuses on statistikatööde kvaliteedi ja jätkusuutlikkuse tagamine piiratud eelarve tingimustes ning väljundnäitajate vastavus kasutajate vajadustele. Oluliseks peetakse süstemaatilist kvaliteedikontrolli, uute statistikatööde mõju hindamist ning tarbetute või vähese kasutusega näitajate vähendamist. Nõukogu toetab andmeesitajate halduskoormuse vähendamist uute andmeallikate ja tehnoloogiliste lahenduste kaudu ning rõhutab vajadust jätkata andmehalduse arendamist ka pärast välisrahastuse lõppu. Samuti peetakse tähtsaks meetoodikate

ajakohastamist, alternatiivsete andmeallikate kasutuselevõttu ja läbipaistvat teavitamist statistilistest muudatustest.

Nõukogu tunnustas Statistikaametit selle eest, et amet on vähendanud ettevõtjate halduskoormust olulisel määral, kuivõrd vaatas üle küsimustikud (nt Intrastat), vähendas valimite mahtu (nt väliskaubanduses) ning võttis kasutusele administratiivseid andmeallikaid (nt finantsvahenduse ja -abitegevuse valdkonnas). Eeldatavalt aitab edaspidi halduskoormust vähendada ka andmekogumisprotsessi uuendamine ja rakenduse eSTATi väljavahetamine. Nõukogu leidis, et tegevuste planeerimisel võiks arvestada ka üksikisiku koormust, et vältida andmete korduvat küsimist ja tugevdada andmepõhise aruandluse mõju.

Nõukogu hinnangul on oluline, et Statistikaamet on võtnud 2026. aasta üheks peamiseks teemaks kvaliteedisüsteemi tsentraliseerimise, meetodika dokumenteerimise ja intsidendihaldussüsteemi loomise, sh jätkab põhinäitajate kvaliteedinäitajate inventuuri. Nõukogu arutelus rõhutati vajadust tugevamate kvaliteedikriteeriumite ja lävendite järele ning vajadust lisada ka keskkonna- ja kliimanäitajad põhinäitajate alla. Arutelus tõusis esile soovitus, et nõukogu annaks edaspidi **hinnangu kvaliteedisüsteemi toimimisele** ning avaldaks arvamust põhinäitajate valikul.

2.2. Eesti Panga tehtav riiklik statistika

Nõukogu sai regulaarselt ülevaateid Eesti Panga statistikatöödest ning peamistest arendussuundadest ja projektidest 2024. ja 2025. aastal (nt ATLAS, IReF). Regulaarstatistika koostamise protsessid toimusid tõrgeteta ning avaldati kõik 21 kavandatud statistikatööd. Parandati statistikateadete sisu ja esitust, korrigeeriti makrostatistika aegridu (üle-euroopalise algatuse raames) ning koos Statistikaametiga algatati andmeajamisteenuse katseprojekt analüüside ja prognooside koostamise toetamiseks.

Nõukogu sai ka ülevaate Eesti Panga ja Statistikaameti koostööst, mis tugineb riikliku statistika seadusele ja kahe asutuse selgelt jaotatud vastutusvaldkondadele. Koostöö sai alguse 2010. aastal ning formaalne koostöökokkulepe sõlmiti 2017. aastal, et vältida andmekogumise dubleerimist, vahetada konfidentsiaalseid üksikandmeid ja tagada tõhus statistika tegemine. Koostöö hõlmab mitmeid statistika- ja tugivaldkondi ning põhineb regulaarsel andmevahetusel ja ühisel planeerimisel. Kuigi koostöö on toiminud, esineb endiselt õiguslikke piiranguid (nt pangasaladus, statistiline konfidentsiaalsus), mis takistavad statistika tegemise efektiivsemaks muutmist.

3. Statistika õigusloome

Nõukogu käsitles Eesti Panga ja Statistikaameti koostöö ülevaates ka seda, et statistika tegemise efektiivistamiseks on vaja leida õiguslikud lahendused olukorras, kus vajalikke andmeid ei saa statistika tegemiseks jagada eriseaduste tõttu (nt pangasaladus vs statistiline konfidentsiaalsus).

Ka andmehalduse valdkonna üks suuri takistusi on õiguslikud piirangud, sh tõstatus vajadus käsitleda isikuandmete kaitse seaduse muudatusi (sh kaasati Justiits- ja Digiministeeriumi esindaja).

4. Makromajandusstatistika

Nõukogus käsitleti aasta jooksul mitmeid olulisi makromajandusstatistika teemasid. Üks neist oli **tarbijahinnaindeksi (THI) metoodika** uuendamine. Nõukogu sai ülevaate sellest, et väljatöötamisel on uus elektri hinnaindeksi mudel ja kasutusele võetakse detailsemad paketiandmed. Statistikaamet tutvustas ettevalmistust kassamüügist saadavale hinnainfole (*scanner data*) üleminekuks 2026. aastal ning THI koostamise automatiseerimist ja veebikammimise laiendamist. Nõukogu rõhutas, et **statistika kvaliteet on väga oluline**, eriti majandustsükli muutuste ajal. Tähtis on, et statistika oleks võimalikult täpne ja adekvaatne ning toimiks tagasisidestamise mehhanism, kus analüütikud või andmetarbijad saaksid viidata ebamäärasustele ning Statistikaamet reageeriks läbipaistvalt ja teavitaks avalikkust statistiliste muudatuste tegemisest.

Nõukogu sai ülevaate ka riigirahanduse reservatsiooni juhtumist, mille keskmes oli kaitsekulutuste kajastamise perioodi määramine. Tegemist oli metoodilise küsimusega. Juhtum sai lahenduse (reservatsioon eemaldati) ning see on ühtlasi aluseks uue kaitsekulutuste kajastamise juhendi väljatöötamisele Euroopa Liidu riikides. Edasiste tegevustena on vajalik luua regulaarne andmevahetus Kaitseministeeriumiga, jälgida Eurostati uue juhendi rakendumist, kohandada metoodikat (sh lahendada käibemaksu kajastamise küsimus) ning jätkata selgitustööd nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. **Pikemas vaates rõhutati vajadust parandada riigi raamatupidamise, statistika ja andmehalduse vahelist koordineerimist.**

Nõukogu arutelu toodi esile, et massandmete laialdasem kasutamine tulevikus võib tuua samasuguseid väljakutseid ka teistes valdkondades, mistõttu tuleb juba praegu luua selged reeglid ja protsessid nende andmete käsitlemiseks. Esile toodi ka see, et Eesti **andmete kasutamise ja kvaliteedi potentsiaal on suur**, kuid eeldab teadlikku investeeringut koordineerimisse ja metoodika ühtlustamisse.

5. Andmehaldus

Nõukogu 2025. aasta kohtumistel oli andmehalduse valdkond üks olulisemaid strateegilisi teemasid, kuivõrd see **mõjutab nii statistika kvaliteeti kui ka andmeesitajate halduskoormust**. Statistikaamet on olnud alates 2019. aastast riigi andmehalduse koordineerija ning fookuses on olnud metaandmete kvaliteedi parandamine, andmete taaskasutuse soodustamine ning andmete parem kättesaadavus nii teadlastele kui ka poliitikakujundajatele. Olulise sammuna arendatakse turvalist andmetöötlus- ja jagamiskeskonda ERIKA, mis hõlmab nii andmekataloogi kui ka tellimusmoodulit.

Andmehalduse suurimate väljakutsetena nimetati rahastuse ebastabiilsust ja ajutisust (sh sõltuvus taaste- ja vastupidavusraha RRF või innovatsioonifondi projektidest), õiguslikke piiranguid andmete jagamisel ja kasutusel, vastutuse killustatust asutuste vahel ja metaandmete ebaühtlast kvaliteeti, mis piirab andmete tegelikku taaskasutust. Samal ajal ei piisa üksnes tehnilistest lahendustest, kui sisendandmed ja nende metaandmed ei ole süsteemselt korrastatud.

Nõukogu juhtis tähelepanu **selgema rollijaotuse ja juhtimise vajadusele andmehalduses**. Nõukogu hinnangul on oluline, et Statistikaamet määratleks oma rolli andmehalduse koordineerijana veel selgemalt ning esitaks poliitikakujundajatele konkreetsed vajadused ja kirjeldaks jätkutegevused, mis peaksid ajutiste rahastusallikate lõppedes jätkuma. Andmehaldus aitab tuvastada dubleerimisi ning seeläbi vähendada ka halduskoormust. Seetõttu rõhutas nõukogu, et **teemale tuleb läheneda süsteemselt ning luua selged seosed andmehalduse, metoodika ja kvaliteedijuhtimise vahel** (sh põhinäitajate nagu SKP ja THI kvaliteedi toetamiseks) ning seeläbi kirjeldada stabiilse baasraha vajadust.

6. Ülevaade nõukogu tööst ja koosseisust

2025. aastal oli nõukogul kokku viis koosolekut, milles käsitleti põhjalikult eespool kirjeldatud teemasid. Valitsuse korralduse alusel on statistikanõukogu koosseis 2025. aasta lõpu seisuga järgmine:

- Hede Sinisaar, esimees; sotsiaalvaldkonna ekspert, andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Mõttekoda Praxis)
- Urmet Lee, Statistikaameti esindaja
- Veiko Tali, Eesti Panga esindaja
- Pille Lehis, Andmekaitse Inspektsiooni esindaja
- Tarmo Luumann, andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Riigikantselei)
- Mari-Liis Jakobson, rahvastikuekspert ning andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Tallinna Ülikool)
- Kadri Land, keskkonnaekspert, andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Kliimaministeerium)
- Reelika Leetmaa, statistikaekspert ning andmeesitajate ja tarbijate esindaja
- Raoul Lättemäe, andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Rahandusministeerium)
- Raivo Ruusalepp, majandusekspert ning andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Ernst & Young Baltic AS)
- Marko Udras, andmeesitajate ja tarbijate esindaja (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda)

Nõukogu jätkab tööd Eesti statistikasüsteemi arengu ja kvaliteedi tagamisel, keskendudes 2026. aastal kvaliteedile, andmehaldusele, uutele andmeteenustele ning riikliku statistikaprogrammi arendamisele.